

Goedkeuring van de op 19 april 1972 te Florence tot stand gekomen Overeenkomst houdende oprichting van een Europees Universitair Instituut en Protocol inzake de voorrechten en immuniteiten (Trb. 1973, 23)

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

Op 25 september 1973 gaven 30 leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal overeenkomstig artikel 61 van de Grondwet de wens te kennen, dat de op 19 april 1972 te Florence tot stand gekomen Overeenkomst houdende oprichting van een Europees Universitair Instituut en Protocol inzake de voorrechten en immuniteiten (overgelegd aan de beide Kamers der Staten-Generaal bij brieven van 6 september 1973, Bijl. Hand. I, 1973/74, nr. 1, en Bijl. Hand. II, 1973/74 - 12 610 (R 924), aan de uitdrukkelijke goedkeuring der Staten-Generaal zullen worden onderworpen. Het bijgaande ontwerp van Rijkswet strekt daartoe. Ter toelichting mogen de ondergetekenden hieronder de toelichtende nota doen volgen, welke bij de bovenbedoelde brieven was gevoegd, en aan welke inhoud zij niets hebben toe te voegen.

I. Inleiding

Het tijdens de Conferentie van Messina op 1 juni 1955 voor het eerst geopperde denkbeeld tot oprichting van een Europese Universiteit is sedert 1958, telkens met een onderbreking van enige jaren, aan de orde geweest. Aanvankelijk dacht men aan de tenuitvoerlegging van artikel 9 van het Euratomverdrag (Trb. 1957, 92). Gelet op de resultaten van een op 18 juli 1961 te Bonn gehouden bijeenkomst van staatshoofden c.q. regeringschefs van de toenmalige lid-staten der Europese Gemeenschappen werd tijdens nadien gehouden intergouvernementele conferenties overeenstemming over een andere opzet bereikt, i.w. de oprichting van een Europese instelling welke, door middel van onderwijs en onderzoek op het hoogste universitaire niveau, een bijdrage zou leveren tot de uitbouw van het culturele en wetenschappelijke erfdeel van Europa in zijn eenheid en zijn verscheidenheid. Bedoelde instelling - welke in Italië zou worden gevestigd - zou derhalve van andere orde zijn dan een nationale universiteit in eigenlijke zin. Er werd evenwel geen aanvang gemaakt met de uitwerking van de bereikte overeenstemming.

De herdenking van het tienjarig bestaan van het EEG-verdrag (Trb. 1957, 91) op 30 mei 1967 gaf de Italiaanse regering aanleiding om opnieuw een lans te breken voor de oprichting, te Florence, van de Europese Universiteit. Hiermede werd de tweede fase van het overleg inzake de Universiteit ingeluid. Als gevolg van een nieuw Italiaans initiatief werd tijdens de op 1 en 2 december 1969 te 's-Gravenhage gehouden Conferentie van staatshoofden c.q. regeringschefs aandacht aan het vraagstuk van de universiteit besteed; bij die gelegenheid werd de belangstelling van „de Zes” ter zake bevestigd. Na een oriënterende reis van de heer Cattani, voorzitter van de tijdens de tweede fase van het overleg gehouden intergouvernementele conferenties, langs de hoofdsteden van de desbetreffende Europese landen, convoceerde de Italiaanse regering vervolgens twee nieuwe conferenties; deze werden in oktober 1970 te Florence en in februari 1971 te Rome gehouden.

Tijdens laatstgenoemde conferenties kon op wezenlijke punten overeenstemming worden bereikt. In de eerste plaats over de aard van de nagestreefde instelling, welke als naam

„Europees Universitair Instituut” zou krijgen, en over de bestuurlijke resp. academische structuur.

Na bestudering, binnen de Raad van de Europese Gemeenschappen, van nog controversiële punten, werden tijdens een op 16 november 1971 te Brussel gehouden conferentie van de Ministers van Onderwijs van de lid-staten dier Gemeenschappen, de laatste problemen betreffende de oprichting van het Instituut opgelost. Een groep van deskundigen, afkomstig uit de desbetreffende landen, onder verantwoordelijkheid van het Comité van Permanente Vertegenwoordigers van de lid-staten bij de Europese Gemeenschappen te Brussel, werd vervolgens belast met de juridische vormgeving van de akten tot oprichting van het Instituut.

Nadat de groep van deskundigen haar werkzaamheden had beëindigd, vond op 19 april 1972 te Florence de plechtige ondertekening voor de toenmalige lid-staten der Europese Gemeenschappen plaats van de Overeenkomst houdende de oprichting van het Europees Universitair Instituut, met haar verzeggende Slotakte en Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van het Instituut. Volledigheidshalve zij hier opgemerkt dat het Europees Universitair Instituut niet is een instituut van de Europese Gemeenschappen, doch een zelfstandig, rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam, opgericht door de zes landen van de Europese Gemeenschappen, en daarvan juridisch volledig onafhankelijk.

Zoals hierboven reeds is vermeld hebben de onderhandelingen over de oprichting van het Europees Universitair Instituut geleid tot het voorstel tot oprichting van een instelling die van andere orde zal zijn dan een nationale universiteit in eigenlijke zin. Dat voor deze opzet is gekozen houdt verband met het feit, dat deze onderhandelingen na de totstandkoming van de Europese Gemeenschappen hebben plaatsgevonden. Hierbij heeft als voornaamste uitgangspunt artikel 9, lid 2, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie gediend, welk artikel voorziet in de oprichting van een instituut op universitair niveau. Ten einde de beoogde activiteiten een waarlijk Europees karakter te geven is de voorkeur gegeven aan de vorm van een bij verdrag opgericht Europees Instituut, waarbij naar het oordeel van ondergetekenden het Europees karakter meer tot zijn recht zal komen dan indien men, al dan niet onder auspiciën van de Europese Gemeenschappen, het verrichten van Europees gerichte studies en onderzoek aan nationale universiteiten zou hebben bevorderd. Ter illustratie diene dat indien gekozen zou zijn voor laatstgenoemde opzet het niet mogelijk geweest zou zijn een werkelijk Europese samenstelling te bereiken van bestuur, docenten- en onderzoekerskorps, die in de thans gekozen opzet wel is bereikt. Om dezelfde reden, en ook uit overwegingen van doelmatigheid, is afgezien van de mogelijkheid het beoogde doel te bereiken door op nationale basis afzonderlijke instituten op te richten, of gebruik te maken van bestaande Europa-instituten verbonden aan nationale universiteiten dan wel van het Europa College in Brugge, dat in feite een Belgisch instituut is.

Ter toelichting op de hierbij ter goedkeuring aangeboden oprichtingsakten moge het volgende dienen, waarbij met

verwijzing naar artikelen bedoeld is, verwijzing naar artikelen van de overeenkomst, tenzij anders is aangegeven.

II. Doelstelling

Het Europees Universitair Instituut heeft als taak, door middel van activiteiten op het gebied van het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek, bij te dragen tot de uitbouw van het culturele en wetenschappelijke erfdeel van Europa. De werkzaamheden hebben tevens betrekking op de grote stromingen en de instellingen die kenmerkend zijn voor de geschiedenis en de ontwikkeling van Europa. De oprichting van het Instituut beoogt het bevorderen van verdere kennis op gebieden, met name Europese cultuur, geschiedenis, recht, economie en politieke en sociale wetenschappen, die van bijzonder belang zijn voor de ontwikkeling van Europa. Het Instituut zal daartoe mede een passende samenwerking tot stand brengen met de universitaire en andere wetenschappelijke instituten in de landen-staten alsmede met Europese en internationale organisaties, werkzaam op het gebied van opvoeding, onderzoek en cultuur (artikel 3, tweede lid). Het Instituut bezit de bevoegdheid daartoe met staten resp. internationale organisaties overeenkomsten te sluiten (ibid., derde lid). In de verklaring die deel uitmaakt van de overeenkomst (Bijlage I bij de Slotakte, II E) wordt meer in het bijzonder ter zake van de samenwerking tussen het Instituut en het Europa College te Brugge bepaald, dat beide instituten zich verplichten tot onderlinge samenwerking op het gebied van de organisatie en de vaststelling van hun onderscheiden studieprogramma's.

III. Zetel

Het instituut wordt te Florence gevestigd (artikel 1). Ingevolge artikel 25, eerste lid, stelt de Italiaanse Republiek daartoe een terrein alsmede de voor het functioneren van het Instituut noodzakelijke gebouwen ter beschikking. De onderhandelingen over de in het tweede lid van genoemd artikel bedoelde vestigingsovereenkomst zullen binnenkort worden afgesloten.

IV. Voorrechten en immuniteiten

Als basis voor de bepalingen van het Protocol betreffende de aan het Instituut toe te kennen voorrechten en immuniteiten dienden het Protocol van Parijs van 31 oktober 1963 inzake de voorrechten en immuniteiten van de Europese Organisatie voor Ruimteonderzoek (*Trb.* 1964, 22) en het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen, gehecht aan het op 8 april 1965 te Brussel tot stand gekomen zogenaamde Fusieverdrag (*Trb.* 1965, 130). Blijkens artikel 4 van de overeenkomst genieten het Instituut en het personeel ervan, overeenkomstig het aan de overeenkomst gehechte Protocol, dat een integrerend deel van de onderhavige overeenkomst vormt, slechts die voorrechten en immuniteiten die nodig zijn voor de uitoefening van hun taak.

V. Bestuurlijke structuur

Artikel 5 noemt als organen van het Instituut: de Raad van Bestuur, de President van het Instituut en de Academische Raad.

De Raad van Bestuur, bestaande uit twee vertegenwoordigers van elk van de regeringen der overeenkomstsluitende staten, is verantwoordelijk voor het algemene beleid van het Instituut (artikel 6, eerste en vierde lid). De President van het Instituut, de Algemeen Secretaris en een vertegenwoordiger van de Europese Gemeenschappen nemen, zonder stemrecht, aan de vergaderingen van de Raad deel (artikel 6, derde lid). De in artikel 6, vijfde lid, van de Overeenkomst gespecificeerde besluiten van de Raad dienen bij unanimiteit te worden genomen; andere besluiten worden bij gekwalificeerde meerderheid genomen, waarbij de stem van elke overeenkomstsluitende staat wordt gewogen (artikel 6, zesde en zevende lid).

De President van het Instituut, bijgestaan door een Algemeen Secretaris, is belast met de dagelijkse leiding en met het algemeen beheer van het Instituut. Hij neemt die administratieve beslissingen welke niet tot de bevoegdheid van de Raad van Bestuur of van de Academische Raad behoren (artikelen 7 en 8). Het mandaat van de President is drie jaar; het kan éénmaal worden verlengd (artikel 7, derde lid).

VI. Academische structuur

In eerste opzet zal het Instituut vier afdelingen kennen, onderscheidenlijk gewijd aan economische wetenschappen, geschiedenis en cultuurwetenschappen, politieke en sociale wetenschappen en rechtswetenschappen (artikel 11). Uitbreiding met andere vakgebieden is mogelijk. De Academische Raad bezit in het kader van de hem ter beschikking gestelde middelen algemene bevoegdheden op het gebied van het wetenschappelijk onderwijs en het onderzoek (artikel 9, eerste lid). Naast de President van het Instituut, die de Academische Raad voorziet, zijn leden van de Raad: de Algemeen Secretaris, de afdelinghoofden, alle of een aantal van de aan het Instituut verbonden hoogleraren, vertegenwoordigers van de andere leden van het docentencorps en vertegenwoordigers van de als „wetenschappelijke onderzoekers” aangeduide aan het Instituut studerende (artikel 9, eerste en tweede lid). Onder bepaalde voorwaarden kunnen andere in artikel 9, derde lid, gekwalificeerde onderdanen van de overeenkomstsluitende staten aan de werkzaamheden van de Academische Raad deelnemen.

VII. Onderwijs en onderzoek

Zoals werd overeengekomen tijdens de bijeenkomst in Rome (1 - 3 februari 1971), en later bevestigd in de vergadering van Ministers van Onderwijs en Wetenschappen van 16 november 1971 zal het nieuwe Instituut te Florence gericht zijn op post-doctoraal onderwijs en onderzoek, en derhalve bestemd voor diegenen, die door de nationale instellingen voor wetenschappelijk onderwijs zijn toegelaten tot de promoties.

De duur van de studie aan het Instituut is bepaald op twee of eventueel drie jaar. Promotie aan het Instituut is mogelijk, mits de promovendus ten minste twee jaar studie aan het Instituut heeft volbracht en een oorspronkelijk werkstuk van hoge kwaliteit heeft voorgelegd, dat door het Instituut is aanvaard en dat onder bepaalde voorwaarden wordt gepubliceerd (artikel 14, juncto de verklaring terzake in de Slotakte). Daarnaast is het Instituut gemachtigd om aan wetenschappelijke onderzoekers een getuigschrift van regelmatige aanwezigheid te verlenen. De onder V genoemde afdelingen vormen de basis-eenheden voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. Binnen de afdelingen zullen werkcolleges worden gehouden (artikel 10). De onderzoekwerkzaamheden vinden voornamelijk in werkcolleges of onderzoekteams plaats. Ten einde interdisciplinaire activiteiten te bevorderen kunnen de werkzaamheden van een werkcollege worden geïntegreerd met die van andere werkcolleges van dezelfde afdeling of van een andere afdeling (artikel 12, eerste lid). Ook kan wetenschapsbeoefening plaats vinden in de vorm van colloquia, stages en van incidentele gastcolleges door vooraanstaande Europese en andere figuren. De nadruk zal liggen op wetenschappelijk onderzoek, waarbij in het bijzonder aandacht gegeven zal worden aan interdisciplinaire studies. Wat het onderwijs betreft wordt vooral gedacht aan inleidende colleges ten behoeve van hen die voor de eerste maal aan het Instituut komen studeren, meer in het bijzonder met het doel, deze personen als het ware voordat zij individueel of groepsgewijs hun eigenlijke studies aanvangen, onder één Europese noemer te brengen. Het wetenschappelijke programma zal elk jaar van tevoren door de Academische Raad worden vastgesteld; in beginsel zal dit programma limitatief en bindend zijn. Essentieel voor de werkzaamheden is het voorhanden zijn van een zeer goed geoutilleerde bibliotheek met informatiedienst, waarbij ook van moderne audio-visuele en communicatiemiddelen gebruik gemaakt zal worden.

VIII. Docenten

Ingevolge het eerste lid van artikel 15 bestaat het docenten-corps uit afdelingshoofden, hoogleraren, assistenten en overige docenten. Als docenten zullen in principe onderdanen van de deelnemende staten worden aangetrokken, doch ook op onderdanen van andere staten kan een beroep worden gedaan (artikel 15, tweede lid). Het mandaat van vast aan het Instituut verbonden hoogleraren is drie jaar en kan worden verlengd (verklaring in de Slotakte ad artikel 15, eerste lid).

IX. Personeel

Naast het wetenschappelijk personeel zal een staf van administratief personeel noodzakelijk zijn, dat door de President van het Instituut benoemd wordt (artikel 7, tweede lid). Voor het personeel (zowel het wetenschappelijk als het administratief) wordt een personeelsstatuut opgesteld (artikel 6, vijfde lid, sub c), waarin onder meer beoogd wordt vast te stellen dat het administratief personeel eveneens uit de onderdanen van de leden-staten zal worden gerecruteerd. Dit personeelsstatuut regelt de rechtspositie van de personen die bij het Instituut werkzaam zullen zijn. Hun voorrechten en immuniteiten worden in het Protocol in het algemeen geregeld (Protocol: artikel 7 t/m 13). Deze worden nader uitgewerkt in het Vestigingsakkoord.

X. Wetenschappelijke onderzoekers

Reeds universitair geschoolden van doctoraal niveau, die in beginsel onderdanen van de overeenkomstsluitende staten dienen te zijn, kunnen als wetenschappelijke onderzoekers tot het Instituut worden toegelaten; op dit beginsel zijn uitzonderingen mogelijk (artikel 16). Ingevolge artikel 27 moeten de wetenschappelijke onderzoekers (evenals de docenten) voldoende kennis bezitten van twee van de officiële talen van het Instituut, t.w. Duits, Engels, Frans, Italiaans en Nederlands. Over de toelating beslist een commissie, benoemd door de Academische Raad, die, afgezien van de reeds genoemde eisen, rekening houdt met een evenwichtige aardrijkskundige verdeling (artikel 16, derde lid). Volgens de bepalingen van artikel 17 kunnen wetenschappelijke onderzoekers, die tot het Instituut zijn toegelaten, van hun staat een studietoelage ontvangen indien hun omstandigheden zulks noodzakelijk maken. Aanbevolen wordt dat de vertegenwoordigers van de regeringen in de Raad van Bestuur onderling overleg plegen, opdat het bedrag en de voorwaarden voor toekenning van de door elke overeenkomstsluitende staat verleende beurzen ongeveer dezelfde zijn (ad artikel 17, Verklaring I in de Slotakte). Ook kan binnen het Instituut een speciaal fonds voor de toekenning van beurzen worden opgericht; voorts wordt het ontvangen van door de Europese Gemeenschappen verleende beurzen niet uitgesloten (artikel 17, tweede en derde lid). De wetenschappelijke onderzoekers zullen in beperkte mate voorrechten en immuniteiten genieten, voornamelijk voor zover het betreft in- en uitreisfaciliteiten en vreemdelingenregistratie. Naast studiefinanciering door de nationale regeringen resp. de Europese Gemeenschappen zijn andere methoden van studiefinanciering niet uitgesloten. De Italiaanse regering heeft haar medewerking toegezegd voor de huisvesting van de wetenschappelijke onderzoekers waarbij het budget van het Instituut niet extra wordt belast (Slotverklaringen, hoofdstuk II B).

XI. Financiën

De financiering van het Instituut geschiedt door regeringsbijdragen. Ter zake is dezelfde verdeelsleutel overeengekomen als in artikel 200, lid 1, van het EEG-verdrag (artikel 19, eerste lid). Per 1 januari 1977 zal de financiering van het Instituut opnieuw worden bezien, waarbij de mogelijkheid van communautaire financiering is opgehouden (artikel 19, tweede lid). De investeringskosten (terrein, gebouwen, mensa), de kosten van eerste inrichting en de onderhouds-

kosten in het algemeen, worden door de Italiaanse Republiek gedragen. De exploitatiekosten voor de aanloopperiode (drie jaar) worden geraamd op gemiddeld f 6 000 000 per jaar, waarvan Nederland 7,9 pct. dient bij te dragen. Op grond van artikel 32 zal de procentuele bijdrage van Nederland tot 6,04 pct. dalen wanneer de drie nieuwe lid-staten van de Europese Gemeenschappen tot de onderhavige overeenkomst zouden toetreden. Hierbij is uitgegaan van een bestand van 250 à 600 wetenschappelijke onderzoekers, 20 à 25 docenten en ca. 40 personen overig personeel. De financiële controle zal jaarlijks plaats vinden door twee verificateurs van verschillende nationaliteit, door de Raad van Bestuur te benoemen voor een periode van 3 jaar (artikel 23, lid 1).

XII. Gebouwen

Zoals onder hoofdstuk III van deze toelichtende nota is vermeld heeft de Italiaanse regering voor het te Florence te vestigen Instituut een terrein (ca. 20 ha) alsmede gebouwen ter beschikking gesteld. De kosten van het terrein alsmede van de daarop reeds aanwezige villa Tolomei en van de daarop te vestigen onderwijsgebouwen, alsmede van een mensa en een ontmoetingscentrum komen voor rekening van de Italiaanse regering. De desbetreffende wet is in december 1972 tot stand gekomen, waarbij een bedrag van circa f 18 mln. voor genoemde doeleinden werd gevoteerd. Aangezien de villa Tolomei zelf alleen geschikt is voor representatieve en recreatieve doeleinden, zal op het bijbehorende terrein een vrij omvangrijk bouwprogramma moeten worden uitgevoerd, waarvoor naar schatting 4 à 5 jaar nodig zullen zijn. Waar redelijkerwijs verwacht mag worden, dat de overeenkomst van Florence in 1973 door de Zes die de oprichtingsakten hebben ondertekend, zal worden geratificeerd, betekent dit, dat voor de huisvesting van het Instituut in zijn aanloopperiode op andere wijze zal moeten worden voorzien. De Italiaanse regering heeft inmiddels als interimoplossing voor de huisvesting van het Instituut een gedeelte (ca. 5000 m²) van de Badia Fiesolana, een klooster op ca. 4 km ten noorden van Florence, aangeboden. De ondergetekenden menen, dat deze voorlopige behuizing enerzijds beperkingen stelt aan de ontwikkelingen van het Instituut. Anderzijds echter geldt de overweging dat bij de aanvaarding van de tijdelijke, thans reeds beschikbare huisvesting in de Badia Fiesolana de mogelijkheid geschapen wordt met de opbouw van het Instituut een begin te maken zodra de Overeenkomst van Florence geratificeerd is, terwijl tevens het ontbreken van een aanvaardbaar alternatief deze beslissing heeft bevorderd. De kosten van de tijdelijke huisvesting met inbegrip van de eerste inrichting zullen door de Italiaanse Republiek worden gedragen.

XIII. Slotopmerkingen

In de overeenkomst is een geschillenregeling opgenomen. Elk geschil tussen de overeenkomstsluitende staten of tussen een of meer overeenkomstsluitende staten en het Instituut over de toepassing of de uitlegging van deze overeenkomst, dat niet kan worden beslecht binnen de Raad van Bestuur, wordt op verzoek van een bij het geschil betrokken partij aan een scheidsrechterlijke instantie voorgelegd. Deze wordt door de President van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen aangewezen (artikel 29).

De drie landen die op grond van het Verdrag van Brussel van 22 januari 1972 (*Trb.* 1972, 25) per 1 januari 1973 tot de EEG zijn toetreden, hebben de wens te kennen gegeven te zijner tijd tot de onderhavige overeenkomst toe te treden, als gevolg waarvan in de overeenkomst, met name in de bepaling nopens de weging der stemmen in de Raad van Bestuur en in de bepaling nopens de contributiesleutel, aanpassingen zullen worden aangebracht (artikel 32). Vermeld moge worden dat aan de werkzaamheden van het voorbereidend comité, dat sinds de ondertekening regelmatig bijeengekomen is om zich te beraden over de verder feitelijke opzet van het Instituut, mede

werd deelgenomen door vertegenwoordigers van Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk.

Vier jaar na de inwerkingtreding van de overeenkomst zal worden gezien of ook andere landen dan de lid-staten van de Europese Gemeenschappen tot de overeenkomst kunnen toetreden (cf. de desbetreffende verklaring in de Slotakte).

In artikel 35, tweede lid, is een territoriale clausule opgenomen. Daar de regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen hebben laten weten toepassing van de overeenkomst voor hun land wenselijk te achten, zal deze voor het gehele Koninkrijk gelden.

De ondergetekenden zijn van mening dat, nu tot oprichting van het Europees Universitair Instituut te Florence besloten is, alle voorwaarden geschapen moeten worden om hiervan een succes te maken in dien zin, dat het Instituut zich kan ontplooiën tot een centre d'excellence voor de studie van Europese vraagstukken op het hoogste niveau in de ruimste zin.

Het nieuwe instituut zal naar verwachting een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de Europese integratie en de Europese solidariteit.

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen,

J. A. VAN KEMENADE.

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,

L. J. BRINKHORST.